

Overzicht van stemmingen in de Tweede Kamer

afdeling **Directie Inhoud Eerste Kamer**

aan De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

datum 24 mei 2023

Betreffende wetsvoorstel:

36277

Tijdelijke regels over de instelling van een begrotingsfonds voor het landelijk gebied en de natuur (Tijdelijke wet Transitiefonds landelijk gebied en natuur)

Eindstemming wetsvoorstel

Het voorstel is op 23 mei 2023 aangenomen door de Tweede Kamer.

Voor: Fractie Den Haan, Lid Gündoğan, D66, de ChristenUnie, de VVD en het CDA.

Tegen: PVV, SP, PvdA, GroenLinks, FVD, JA21, SGP, DENK, Groep Van Haga, Volt, BIJ1, Omtzigt en BBB.

De stemmingen over de amendementen en moties vonden plaats op 16 mei 2023 .

Aangenomen amendementen

Artikel 2, tweede lid, onderdeel e

18 (Grinwis c.s.) over het preciseren van verduurzaming van de landbouw

Dit amendement beoogt het doel van het transitiefonds om landbouw- en natuurmaatregelen te financieren voor de verduurzaming van de landbouw, waarin kringlopen steeds meer worden gesloten, te verduidelijken. Hiermee wordt in de wet explicieter gemaakt dat gestreefd wordt naar een duurzame landbouw, die in overeenstemming is met de in a t/m d genoemde natuur-, klimaat- en waterdoelen, waarbij sociaal perspectief geboden wordt voor het landelijk gebied en economisch perspectief voor agrarische ondernemers. Het amendement sluit daarmee aan bij de

Amendementen zijn in volgorde van stemming - op artikelnummer - weergegeven: allereerst de aangenomen en/of overgenomen amendementen, vervolgens de verworpen of ingetrokken amendementen en tenslotte eventuele moties. Vervangen amendementen zijn d.m.v. een → aangegeven: bijv. 7 → 8 → **20**. Amendement nr. 7 is vervangen door amendement nr. 8, dat op zijn beurt vervangen is door amendement nr. 20. De vette notatie van het stuknummer geeft aan dat dit het definitieve amendement is. De stemmingslijsten worden gemaakt op basis van de ongecorrigeerde draad van de vergadering.

datum 24 mei 2023

blad 2

Memorie van Toelichting, waarin gesteld wordt: "Een krachtige landbouwsector die sterk genoeg is om de omslag naar kringlooplandbouw door te maken, is een voorwaarde voor het realiseren van de doelen. Een veerkrachtige landbouw is een belangrijke drager voor de sociaaleconomische vitaliteit, het landschap en de leefbaarheid van het landelijk gebied."

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, de PvdD, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, het CDA, BBB en JA21

Beweegreden

Artikel 5, derde lid, onder a

13 → 25 → **52** (Grinwis c.s.) over het openstellen van het fonds voor generieke maatregelen

Dit amendement beoogt het fonds ook open te stellen voor generieke maatregelen vanuit de Rijksoverheid die gericht zijn op het bereiken van de in artikel 2, tweede lid genoemde doelen. Hierdoor heeft de minister een duidelijk in de wet verankerde grond om ook generieke maatregelen te bekostigen uit dit fonds. Dit amendement sluit aan bij de reactie van de minister in het nader rapport in reactie op het advies van de Raad van State op deze wet: "De gebiedsgerichte aanpak is (..) niet het enige waarop het kabinet inzet. Rijk en medeoverheden zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen. Het gaat om een mix van gebiedsgerichte en landelijke maatregelen. Daartoe behoren de maatregelen die provincies in hun gebiedsprogramma's opnemen, evenals maatregelen die onderdeel zijn van de gebiedsgerichte aanpak, maar om redenen van subsidiariteit of efficiëntie door de rijksoverheid worden uitgevoerd. Maar het Rijk zal ook maatregelen treffen die niet direct onderdeel zijn van de gebiedsgerichte aanpak, maar nodig zijn om de juiste omstandigheden en kaders te creëren voor bijvoorbeeld agrarische ondernemers om de nodige veranderingen [richting kringlooplandbouw] door te voeren. Te denken valt aan stimulerende maatregelen, gericht op het versterken van ondernemerschap en innovatie. Ook wil het kabinet in de vormgeving van het fonds ruimte laten voor de situatie waarin het Rijk besluit om bij te sturen als de resultaten van de gebiedsgerichte aanpak achterblijven."

Aangenomen. Voor: GroenLinks, BIJ1, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, de PvdD, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, het CDA, BBB, JA21 en Groep Van Haga

Artikel 5, derde lid

Artikel 10

22 → 32 → **39** (Van der Plas c.s.) over onafhankelijke advisering ten behoeve van de beoordeling door de Minister en een uitbreiding van de eisen voor het meerjarenprogramma

Met dit amendement wordt beoogd om de doeltreffendheid en doelmatigheid en de controle daarop van de Tijdelijke wet Transitiefonds landelijk gebied en natuur te vergroten. Zonder deze wijziging is er geen daadwerkelijke toetsing van de doeltreffendheid en doelmatigheid van de bestede gelden. Weliswaar is in artikel 5, derde

datum 24 mei 2023

blad 3

lid, onder b, opgenomen dat er getoetst wordt op doeltreffendheid en doelmatigheid, maar dit is niet uitgewerkt. Uit de memorie van toelichting blijkt dat er getoetst wordt op doelbereik, maar niet op doeltreffendheid (zijn de doelen bereikt als gevolg van het gevoerde beleid) of op doelmatigheid (hadden de beoogde doelstelling ook bereikt kunnen worden met minder middelen).

Juist omdat de doelstelling van het Transitiefonds erg breed is, namelijk het verminderen van depositie van stikstof, reductie van emissie van broeikasgassen, bereiken van instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden in Nederland, beschermen en verbeteren van chemische en ecologische toestand van watersystemen en de verduurzaming van de landbouw, is het van groot belang dat er zicht is op de doelmatige besteding van gelden en het doelbereik. Te meer daar er ook andere gelden ingezet worden voor de beoogde doelen.

Het is daarom van belang dat enerzijds vooraf een goede afweging gemaakt van de inzet van budget voor een maatregel en het doelbereik van deze maatregel. Waarbij ook de doelmatigheid meegenomen dient te worden en anderzijds dit doelbereik, de doeltreffendheid en de doelmatigheid achteraf en tijdens de duur van de looptijd van dit Transitiefonds te evalueren en te monitoren.

De verwijzing van de regering naar de spelregels Meerjarenprogramma Transitie Landelijk gebied in de memorie van toelichting horende bij dit Transitiefonds zijn hierbij niet voldoende, al is het maar omdat deze spelregels geen juridisch bindend karakter hebben en er derhalve geen enkele garantie is dat deze spelregels ook gevolgd worden.

De aanpassing van artikel 10 is gericht op het daadwerkelijk bij laten staan door adviseurs, in de oude omschrijving wordt deze mogelijkheid als een optie weergegeven. Ten einde de doelmatigheid en doeltreffendheid te kunnen waarborgen is het echter van groot belang dat er advies wordt ingewonnen.

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, BBB, JA21, de PVV en Groep Van Haga

Invoegen artikel 5a na artikel 5

Artikel 6, eerste lid

36 → 42 → 51 → **55** (Bromet c.s.) over een verkenning door het Planbureau voor de Leefomgeving

Bij het Transitiefonds is, anders dan bij het Klimaatfonds, het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) niet gevraagd om een reguliere reflectie op de te financieren maatregelen. In het gesprek met de rapporteurs heeft het PBL aangegeven deze reflectie, onder voorwaarden, wel te kunnen uitvoeren. Dit amendement regelt dat deze reflectie op reguliere basis elke twee jaar wordt uitgevoerd. De financiering van de verkenning vindt plaats uit het fonds.

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, de PvdD, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD en het CDA

datum 24 mei 2023

blad 4

Invoegen artikel 5a na artikel 5

Toevoegen lid 3 aan artikel 6

41 → **50** (Van Campen c.s.) over het Nationaal Kennisprogramma Stikstof

Het kabinet tracht binnen het Nationaal Kennisprogramma Stikstof (NKS) stikstofmetingen en -berekeningen te verbeteren. Een consortium van RIVM, TNO, CBS, WUR, KNMI en CML is onderdeel van dit programma. Indiener is van mening dat de regering spoed dient te betrachten bij de inzet op een landelijk dekkend meetsysteem voor emissie en depositie van NH₃ en NO_x, het realtime meten op bedrijfsniveau, het bevorderen en borgen van succesvolle innovaties met een grote potentie om stikstofemissies sterk te verminderen en het verbeteren van de Rav-systematiek. Het NKS kan hier een sleutelrol bij vervullen. Indiener stelt voor om via het jaarlijkse meerjarenprogramma de planvorming, voortgang en resultaten van het NKS inzichtelijk te maken op basis van de informatie van de bij het consortium betrokken partijen.

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, het CDA, BBB, JA21 en de PVV

Toevoegen lid 3 aan artikel 6

17 → 30 → 33 → **44** (Bisschop c.s.) over uitbreiding van de verantwoording in het meerjarenprogramma

De Algemene Rekenkamer adviseert om te zorgen voor een betere koppeling tussen financiële middelen en doelen. De indieners stellen voor om vast te leggen dat in het jaarlijkse meerjarenprogramma wordt verantwoord op welke wijze en in welke mate te financieren maatregelen naar verwachting zullen bijdragen aan de gestelde doelen. Daarnaast achten zij het van belang om de toezegging van de regering dat zij in het meerjarenprogramma inzicht zal geven in de voortgang van maatregelen eveneens in de wet vast te leggen.

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, de PvdD, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, BBB, JA21, de PVV en Groep Van Haga

Verworpen amendementen

Diverse artikelen

19 → **26** (Bromet c.s.) over het bereiken van het doel van 74% voor de kritische depositiewaarde in 2030

Artikel 2 lid 2 onder a van de Tijdelijke wet Transitiefonds (TwT) verwijst naar artikel 2.15a van de Omgevingswet, oftewel de stikstofwet met het stikstofdoel. Dat doel is nu ten tijde van de behandeling van de TwT nog: 74% van het Natura 2000-areaal onder de kritische depositiewaarde per 2035. Deze wet moet aangepast worden omdat is afgesproken dat die doelen per 2030 bereikt moeten gaan worden. Een van de redenen dat 24 miljard euro wordt uitgetrokken, is om deze versnelling mogelijk te maken. De memorie van toelichting verwijst hier ook een aantal keren naar, maar de voorgestelde wettekst bevat alleen een 'kale' verwijzing naar artikel 2.15a van de Omgevingswet, zonder 2030 te noemen. Indiener heeft overwogen om in de TwT een amendement op te nemen waarin 2030 als

datum 24 mei 2023

blad 5

doel wordt vastgelegd. Maar dan zouden er twee wetten met twee jaartallen als doel naast elkaar bestaan en dat is niet wenselijk.

Door nu, vooruitlopend op een bredere herziening van de Stikstofwet alvast 2035 in 2030 te wijzigen, wordt recht gedaan aan het doel van het Transitiefonds.

Onderdeel IV van dit amendement wijzigt het door de regering voorgestelde artikel 13 in verband met de in dit amendement voorgestelde wijziging van de Omgevingswet. De regering streeft naar inwerkingtreding van de TwT vóór Prinsjesdag van 2023, terwijl de Omgevingswet in werking treedt op 1 januari 2024. De wijziging van artikel 13 maakt het mogelijk om de wijziging van de Omgevingswet later in werking te laten treden dan de bepalingen over het Transitiefonds.

Verworpen. Voor: SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, Fractie Den Haan, de PvdA en de PvdD

Diverse artikelen

6 → 10 → **29** (Bisschop en Van der Plas) over het opnemen van ijkpunten voor doelmatige besteding van middelen

Via het Transitiefonds komen veel middelen beschikbaar om invulling te geven aan onder meer de stikstof- en natuuropgaven. Om dit op een verantwoorde manier te doen achten de indieners het van belang dat enkele ijkpunten voor doelmatige besteding van middelen opgenomen worden: de prioriteiten op grond van de Habitatrichtlijn en de mate waarin stikstofdepositie daadwerkelijk het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden belemmert. De indieners constateren dat de kritische depositiewaarden nu een belangrijke rol spelen in het beleid, terwijl er meer is dan stikstof. Hij is eveneens van mening dat betere prioriteitsstelling nodig is. Hij acht het van belang dat deze aspecten nadrukkelijk meegenomen worden bij de besluitvorming in het kader van het Transitiefonds. Dat geldt ook voor andere onderdelen van het beleid, zoals de passende beoordeling bij vergunningaanvragen. Hieronder volgt een toelichting op de verschillende aspecten en de daarop gebaseerde voorstellen.

Rol kritische depositiewaarden

Het stikstof- en Natura 2000-beleid wordt sterk bepaald door de kritische depositiewaarden van de aanwezige habitattypen en leefgebieden van soorten. Zodra op enige hexagoon (een hectare) de berekende depositie de kritische depositiewaarde overschrijdt, wordt dat in beginsel gezien als overbelasting en geldt dat bij toetsing van plannen en projecten in beginsel geen enkele toename van de berekende depositie geaccepteerd wordt.

Onder meer het Planbureau voor de Leefomgeving heeft er echter op gewezen dat de kritische depositiewaarde een indicator is voor de stikstofgevoeligheid van een habitatype, maar dat het van de lokale situatie afhangt hoeveel invloed de depositie heeft op de staat van instandhouding. Ook andere factoren als de waterhuishouding spelen een belangrijke rol. In natuurdoelanalyses wordt tot nu toe onvoldoende ingegaan op de mate waarin stikstofdepositie ten opzichte van andere drukfactoren het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen belemmert. Verder gaat de kritische depositiewaarde wetenschappelijk gezien gepaard met een grote onzekerheidsmarge. Een absoluut getal suggereert een precisie die ver bezijden de werkelijkheid is. Het Planbureau acht het verder van belang dat meer gekeken wordt naar de ontwikkeling van habitattypen op basis van monitoring in de praktijk. Of een habitat vooruit gaat ondanks overschrijding van de

datum 24 mei 2023

blad 6

kritische depositiewaarde, of niet, lijkt nu nauwelijks een rol te spelen in toetsing en beleid. Dat moet en kan anders.

Het gaat om het in een gunstige staat van instandhouding brengen van habitattypen en soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied. Dat betekent dat niet elke habitat op elke plek in een gunstige staat van instandhouding gebracht hoeft te worden. En dus al helemaal niet dat op elke hexagoon de stikstofdepositie onder de kritische depositiewaarde gebracht hoeft te worden. Matige overbelasting hoeft geen probleem te zijn. Dit moet in het beleid, waaronder de besluitvorming over de besteding van middelen uit het Transitiefonds, en bij toetsing beter meegenomen worden.

Formulering instandhoudingsdoelstellingen

De instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-habitattypen en soorten in de verschillende Natura 2000-gebieden spelen een belangrijke rol bij de toetsing van projecten en plannen op grond van artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn en de daaruit voortvloeiende bepalingen in de Wet natuurbescherming. In het licht van de stikstofproblematiek achten de indieners het van belang dat de instandhoudingsdoelstellingen zodanig geformuleerd worden dat ze hier ook recht aan doen.

De Europese Commissie heeft in lijn met artikel 4, vierde lid, van de Habitatrichtlijn aangegeven dat de instandhoudingsdoelstellingen een weerspiegeling moeten zijn van de prioriteiten in het licht van het belang van een gebied voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een Natura 2000-habitatype of soort in zijn natuurlijke verspreidingsgebied en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging. De Commissie tekende ook aan dat deze prioriteiten 'de belangrijkste soorten en habitats waarvoor maatregelen nodig zijn' betreffen. Als de indieners de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen in de Nederlandse aanwijzingsbesluiten hiernaast leggen, zijn zij van mening dat onvoldoende sprake is van de noodzakelijke en gewenste prioritering. De enige variatie is behoud of uitbreiding van oppervlakte en behoud of verbetering van de kwaliteit. Zo komt in de instandhoudingsdoelstellingen in de aanwijzingsbesluiten nauwelijks iets naar voren over het belang van een gebied voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een bepaald(e) Natura 2000-habitatype of -soort in zijn of haar natuurlijke (Europese) verspreidingsgebied. Deze notie achten de indieners juist van belang voor een goede prioritering en een goede weging in het kader van artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn en de stikstofproblematiek. Zo is een strikte toetsing van de stikstofproblematiek veel minder noodzakelijk voor een habitatsnipper in een Natura 2000-gebied dat vanwege de aanwezigheid van andere habitattypen en soorten is aangewezen en nauwelijks bijdraagt aan het totale areaal van het betreffende habitatype in zijn verspreidingsgebied, dan voor een habitat waarvoor het gebied juist als Natura 2000-gebied is geselecteerd.

De indieners stellen daarom voor om aanwijzingsbesluiten en instandhoudingsdoelstellingen zodanig aan te passen dat de genoemde prioriteitsstelling beter tot haar recht komt. De indieners stellen voor om dit binnen twee jaar te realiseren. Mede met het oog daarop bevat dit amendement een wijziging van het door de regering voorgestelde artikel 13, die het mogelijk maakt om voor (onderdelen van) de wijziging van de Wet natuurbescherming en de Omgevingswet andere data van inwerkingtreding te kiezen dan voor de bepalingen over het Transitiefonds. Daarbij kan gebruik gemaakt

datum 24 mei 2023

blad 7

worden van de beoordeling van de relatieve oppervlakte/populatie, representativiteit, isolatie en behoudsstatus van habitattypen en soorten, zoals opgenomen in de standaardgegevensformulieren van Natura 2000-gebieden.

Commissie-Hordijk

De commissie-Hordijk heeft verschillende adviezen gegeven om het model voor het berekenen van stikstofdeposities meer doelgeschikt te maken, specifiek ook voor vergunningverlening. Een daarvan was om 'de mate van detail in de evaluatie van depositie op natuurgebieden te verlagen om daarmee de robuustheid van depositieberekeningen te vergroten. Dit kan worden gerealiseerd door bij het berekenen van de depositie ruimtelijk te aggregeren door binnen een Natura 2000-gebied het gemiddelde te nemen van alle hexagonen per habitatype, in plaats van een gedetailleerde evaluatie te doen per hexagoon op de hectareschaal. De bovenstaande getrapte detaillering zal dan van toepassing zijn op deze nieuwe schaal. Daarbij moet in de toepassing van de aggregatie een afstandscriterium worden gehanteerd voor de grotere Natura 2000-gebieden, omdat daar de stikstofdepositie grotere ruimtelijke variatie kent.' De indieners stellen voor om hier als eerste stap gevolg aan te geven door bij de passende beoordeling de depositieberekeningen voor alle relevante hexagonen te middelen of te wegen op habitatniveau. Deze geaggregeerde depositie moet betrokken worden bij de beoordeling, naast de berekeningen op hexagoonniveau, rekening houdend met de ruimtelijke variatie. Hierbij moet meegewogen worden dat deposities van individuele projecten en plannen veelal geen significante effecten veroorzaken, maar pas in combinatie met andere projecten en plannen. Als deze projecten en plannen integraal bekeken worden, is al sprake van ruimtelijke middeling. Ook in dit opzicht is het verantwoord om de depositie op een hoger aggregatieniveau te beoordelen. Weging van de stikstofdepositie op habitatniveau maakt het wat eenvoudiger om te salderen, bijvoorbeeld als het gaat om opkoop van stikstofruimte ten behoeve van PAS-knelgevallen, en de gebiedspuzzel te leggen.

Voorstellen

Om in het beleid, waaronder het transitiefonds, verstandige keuzes te maken en middelen en maatregelen op de goede plaats in te zetten en om bij toetsing niet verder te gaan dan nodig is, achten de indieners het nodig om bovenstaande aandachtspunten beter te verankeren in de regelgeving. Hij stelt daarom enkele aanpassingen in het voorliggende wetsvoorstel voor:

- Het opnemen van een nadere duiding van de instandhoudingsdoelstellingen in artikel 2.1 van de Wet natuurbescherming (het voorgestelde vierde lid in combinatie met het zesde lid) en in artikel 2.44 van de Omgevingswet, en de verplichting van de Minister voor Natuur en Stikstof om aanwijzingsbesluiten hierop aan te passen (de voorgestelde wijziging van het achtste lid (nieuw)).
- Aan de toekenningscriteria voor het Transitiefonds toevoegen dat rekening gehouden moet worden met de eerder genoemde prioriteitsstelling en met de mate waarin stikstofdepositie ten opzichte van andere drukfactoren het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen in de betreffende Natura 2000-gebieden belemmert, (artikel 5, vierde lid, van de Tijdelijke wet Transitiefonds landelijk gebied en natuur). Niet elke lokale overbelasting is ecologisch gezien even schadelijk. Verder moet daarbij gekeken worden naar de effecten van natuurbeheer (instandhoudingsmaatregelen) en de

datum 24 mei 2023

blad 8

ontwikkeling van de lokale staat van instandhouding van stikstofgevoelige habitats en soorten.

- In het beheerplan voor ieder Natura 2000-gebied opnemen van een beoordeling van de mate waarin stikstofdepositie ten opzichte van andere drukfactoren het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen belemmert, rekening houdend met vastgestelde en mogelijk te nemen instandhoudingsmaatregelen en met de gegevens over de ontwikkeling van de staat van instandhouding van de voor stikstof gevoelige habitats (artikel 2.3 van de Wet natuurbescherming). Hiervoor kunnen de gebieds- en natuurdoelanalyses gebruikt worden. De indieners stellen voor om de genoemde beoordeling zo snel mogelijk in de beheerplannen op te nemen, maar uiterlijk binnen een jaar na inwerkingtreding van de bepalingen over het Transitiefonds (de artikelen 1 tot en met 12). De wijziging van het beheerplan om de genoemde beoordeling op te nemen, kan gezien worden als een wijziging van ondergeschikte aard, omdat deze beoordeling op zichzelf geen gevolgen voor het milieu of voor de omgeving met zich meebrengt. Toepassing van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht is dan niet nodig. De indieners stellen verder voor om de voorgestelde wijziging in artikel 2.3 van de Wet natuurbescherming over te nemen in (het gelijklopende) artikel 4.26 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en via het voorgestelde artikel 2.31a van de Omgevingswet te regelen dat dit een verplicht onderdeel van het genoemde Besluit wordt.

- Ervoor zorgen dat in de passende beoordeling (artikel 2.8 van de Wet natuurbescherming en artikel 16.53c van de Omgevingswet), dus bij toetsing van plannen en projecten, rekening gehouden wordt met de mate waarin de stikstofdepositie het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen in een gebied belemmert.

- Het bij de passende beoordeling (artikel 2.8 van de Wet natuurbescherming en artikel 16.53c van de Omgevingswet) betrekken van de door de commissie-Hordijk voorgestelde aggregatie van depositieberekeningen op habitatniveau.

- Onderdeel VI van dit amendement wijzigt het door de regering voorgestelde artikel 13 in verband met de in dit amendement voorgestelde wijziging van de Wet natuurbescherming en de Omgevingswet. Het kan namelijk wenselijk zijn om voor een of meer onderdelen van de wijziging van de Wet natuurbescherming en de Omgevingswet andere data van inwerkingtreding te kiezen dan voor de bepalingen over het Transitiefonds. De wijziging van artikel 13 maakt dat mogelijk. Het vervallen van de Tijdelijke wet Transitiefonds heeft geen gevolgen voor de wijzigingen van de Wet natuurbescherming en de Omgevingswet die voordien in werking zijn getreden. Deze bepalingen blijven ook na het vervallen van deze Tijdelijke wet van kracht.

Verworpen. Voor: D66, Lid Omtzigt, de SGP, BBB, JA21 en Groep Van Haga

Diverse artikelen

16 → **37** (Van der Plas c.s.) over het toevoegen van de Minister van LNV als medebeheerder van het fonds

Via dit wetsvoorstel wordt beoogd de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit medebeheerder van het Transitiefonds landelijk gebied en natuur te maken. Die minister is hoofdverantwoordelijk voor het doel, genoemd in artikel 2, tweede lid, onderdeel e: 'de verduurzaming van de landbouw met het oog op het bereiken van de onder a tot en met d genoemde doelen', maar beschikt niet (of nauwelijks) over middelen om daadwerkelijk een

datum 24 mei 2023

blad 9

bijdrage te kunnen leveren aan dit doel. Daar de verduurzaming van de landbouw een wezenlijk onderdeel vormt van de transitie van het landelijk gebied en de natuur, is het niet meer dan logisch dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit medebeheerder is van het Transitiefonds landelijk gebied en natuur.

Verworpen. Voor: Lid Omtzigt, de SGP, BBB, JA21, de PVV en Groep Van Haga

Diverse artikelen

21 → **35** (Bromet en Thijssen) over het aanwijzen van de Minister van Financiën als medefondsbeheerder

Indieners willen graag de governance en toezicht rondom de wet versterken om te verankeren dat meerdere partijen meekijken in het proces van toekenning en toezicht op de besteding van middelen uit het fonds. Daartoe doet dit amendement drie voorstellen. Allereerst geeft dit amendement de Minister van Financiën de rol van medefondsbeheerder. Ook het Nationaal Groeifonds heeft immers twee fondsbeherende ministers, waaronder de Minister van Financiën. De wijziging van artikel 1 regelt dat de verkorte aanduiding Onze Ministers niet geldt voor de 'vangnetbepaling' van artikel 3, onder a, TwT: elke minister kan immers aan de fondsbeheerders een voorstel doen om die bepaling toe te passen.

Ten tweede verankert dit amendement dat de fondsbeheerder verplicht wordt gesteld om extern advies in te winnen. Daartoe verandert dit amendement de facultatieve formulering dat de Fondsbeheerder extern advies 'kan' inwinnen naar een verplichte advisering.

Verworpen. Voor: GroenLinks, BIJ1, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, de PvdD, Lid Omtzigt en BBB

Artikel 1

Toevoegen leden 3 en 4 aan artikel 2

14 (Ouweland) over dat de landbouwmaatregelen alleen van dien aard kunnen zijn dat ze het aantal dieren in de veehouderij daadwerkelijk reduceren

De indiener beoogt alleen maatregelen in de landbouw te financieren die bijdragen aan het integraal bereiken van de in artikel 2 lid 2 genoemde doelen. Nederland is het meest vee-dichte land ter wereld en voor het behalen van de genoemde milieudoelen en dierenwelzijnsdoelen is het noodzakelijk dat het aantal dieren dat jaarlijks wordt gefokt, gebruikt en gedood in de veehouderij substantieel afneemt. Bovendien is een afname van het aantal dieren de enige maatregel waarmee met zekerheid de schadelijke effecten op de natuur, het klimaat en water zullen afnemen. Voor het voldoen aan de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en daarmee om uit de stikstofcrisis te geraken, is deze zekerheid randvoorwaardelijk. Alleen met de zekerheid dat de uitstoot fors omlaag gaat en de natuurdoelen op den duur bereikt zullen worden, kan de vergunningverlening weer van het slot komen. Dit is noodzakelijk om belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de woningbouw of de energietransitie, mogelijk te maken.

De indiener stelt daarom dat de landbouwmaatregelen alleen van dien aard kunnen zijn dat ze het aantal dieren in de veehouderij daadwerkelijk reduceren. Dit kan middels de uitkoop van veehouderijen, waarbij de fosfaat- of dierrechten uit de markt worden genomen. Op

datum 24 mei 2023

blad 10

deze manier wordt voorkomen dat andere veehouders de productierechten kopen en kunnen uitbreiden.

Andere te financieren maatregelen zijn het fors extensiveren van veehouderijen door minder dieren te houden, waarbij de fosfaatrechten, varkensrechten of pluimveerechten voor een evenredig deel worden ingenomen en doorgehaald. Ook waar het veehouderijen betreft waarvoor geen productierechten bestaan (zoals de kalver- of geitenhouderij) duidt extensivering in dit geval op een reductie van het aantal dieren op dezelfde hoeveelheid grond en niet andersom (meer grond bij een gelijkblijvend aantal dieren).

Tot slot behoort de volledige overschakeling naar een andere vorm van landbouw die wel toekomstperspectief heeft, zoals plantaardige voedselproductie, tot de te financieren maatregelen. De indiener stelt daarbij dat omschakeling naar sierteelt (een sector met een bovengemiddeld gebruik van pesticiden, een negatieve impact op de waterkwaliteit en die geen bijdrage levert aan de voedselzekerheid) hier niet onder valt.

Indiener sluit de verplaatsing van veehouderijen uit van financiering, omdat dit niet bijdraagt aan een daadwerkelijke reductie van de algehele uitstoot en het dierenleed in de veehouderij. Ook bij verplaatsing van een veehouderij zal het bedrijf blijven bedragen aan de landelijke stikstofdeken, de uitstoot van broeikasgassen, het mestoverschot en – dan wel op een andere plaats – lokale stankoverlast. De indiener wijst erop dat het financieren van verplaatsingen geen doelmatige besteding is van belastinggeld.

Verworpen. Voor: BIJ1, Volt, Fractie Den Haan en de PvdD

Diverse artikelen

28 (Bromet en Thijssen) over het integraal en zonder schade aan een ander doel bereiken van de doelen van de wet

Artikel 2:

Artikel 2 somt de doelen op die het fonds wil bereiken. Voor het bereiken van deze doelen zijn tal van maatregelen denkbaar, maar niet elke maatregel is even effectief en vaak slechts effectief op één of enkele van de genoemde doelen. Met dit amendement zorgt de indiener ervoor dat integraal moet worden gewogen dat uiteindelijk alle doelen uit artikel 2 gehaald worden. Maatregelen die goed zijn voor één doel, maar schadelijk voor een ander doel, zouden geen financiering uit het fonds mogen krijgen als daarmee de integraliteit van het behalen van de doelen wordt belemmerd.

Artikel 3

In artikel 3, onderdeel a, onder 2o, vervalt het deel 'of aansluiten op' omdat "aansluiten op" eveneens erg ruim kan worden uitgelegd. Daarmee zou een goede besteding van de middelen niet langer zijn gegarandeerd. Maatregelen die wel onderdeel zijn van de gebiedsgerichte aanpak kunnen uiteraard wel in aanmerking komen, mits deze zoals het artikel ook stelt, bijdragen aan het integraal bereiken van de doelen.

Artikel 4:

Dit fonds is er om het grote aantal doelen in de transitie van de landbouw mogelijk te maken. Bescherming van kwetsbare natuurgebieden door minder stikstofdepositie is heel belangrijk, maar de doelen voor waterkwaliteit en klimaat zijn even belangrijk, net als veel andere doelen en uitgangspunten, die nu richting gevend zijn voor de ontwikkeling van de landbouw, maar (nog) niet zijn gevat in wetgeving. Artikel 4d beschermt de beleidsdoelen die (nog) geen dwingende wettelijke normen en deadlines hebben en slechts via 'meekoppelkansen' een plek krijgen in de door de provincies uit te werken plannen. De

datum 24 mei 2023

blad 11

provincies hebben hier veel beleidsvrijheid in. De indiener wil voorkomen dat een korte termijn focus op één doel leidt tot keuzes en investeringen die het bereiken van de andere doelen bemoeilijken, terwijl een bredere focus juist leidt tot het makkelijker behalen van alle doelen.

De indiener noemt dan met name dierenwelzijn, dat tot uiting gaat komen in het convenant voor een dierwaardige veehouderij, waar de Raad voor Dierenaangelegenheden nu in opdracht van de minister aan werkt. Verder de grondgebonden melkveehouderij die in 2032 gerealiseerd moet zijn. De acties hierop lopen grotendeels parallel aan die van het NPLG en moeten dus worden meegenomen in de gebiedsprocessen. De zoönosepreventie richt zich nu nog op monitoring en de korte termijn, maar kent een hele sterke ruimtelijke component, die nog moet worden ontwikkeld. Veedichtheid, nabijheid van open water, nabijheid van concentraties dieren en concentraties mensen, er zijn nog geen formules en afstandscriteria, maar bij de herinrichting van het landelijk gebied kan dit als richtinggevend element niet ontbreken. Dan vraagt Europa van ons forse stappen in de verduurzaming via de Farm2Fork/Boer-tot-Bord strategie. Onder andere een vervijfvoudiging van het percentage biologische landbouw. Tenslotte worden nu de beginselen van 'Water en Bodem sturend' verder uitgewerkt in wat waar kan. Dit is bij uitstek ruimtelijk beleid dat bepalend is voor de herinrichting van het landelijk gebied en dit fonds.

Artikel 6:

Artikel 6 gaat over de jaarlijkse rapportage van het Transitiefonds. De Kamer heeft dit nodig voor haar wettelijke controlerende taak. Immers, de minister beoordeelt de programma's waarvoor geld wordt nagevraagd. De uitgave van miljarden wordt gemandateerd zonder inzicht van de Kamer vooraf over de programma's, maatregelen en projecten die hiermee gefinancierd worden. Door de toevoeging van een nieuw lid moet het maatregelenprogramma zelf ook verplicht de (wettelijke) maatregelen omvatten die daadwerkelijk en tijdig de juiste maatregelen omvatten om die wettelijke doelen te halen. Indiëners willen graag de governance en toezicht rondom de wet versterken om zo te verankeren dat meerdere partijen meekijken in het proces van toekenning en toezicht op de besteding van middelen uit het fonds. Dit amendement regelt dat het meerjarenprogramma dat jaarlijks naar de Kamer komt ook een monitoring op het doelbereik krijgt.

Verworpen. Voor: SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA en de PvdD

Artikel 2, tweede lid, onderdeel a

Artikel 12 vervalt

15 → 24 (Ouwehand en Boutkan) over het alleen financieren van maatregelen ten aanzien van de stikstofnorm van 74% in 2030

In het coalitieakkoord is afgesproken dat het areaal aan stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden dat in 2030 stikstofneerslag ondervindt onder de kritische depositiewaarde, 74% moet zijn. De stikstofuitstoot zal hiervoor gehalveerd moeten worden.

De indieners stellen dat dit het absolute minimum is voor wat de natuur nodig heeft: ecologisch onderzoek laat zien dat de stikstofuitstoot al voor het eind van 2025 gehalveerd moet zijn om onze meest kwetsbare natuur voort te laten bestaan. Het gaat om 25% van het totale oppervlak aan beschermde stikstof-gevoelige natuur dat onherstelbaar

datum 24 mei 2023

blad 12

beschadigd zal zijn als de stikstofneerslag na 2025 nog te hoog is. Een halvering van de stikstofuitstoot pas in 2030 is dus al een compromis op wat ecologisch gezien noodzakelijk is.

Om er zeker van te zijn dat het Transitiefonds landelijk gebied en natuur bijdraagt aan het beschermen en behouden van de natuur, zal de omgevingswaarde van 74% uiterlijk in 2030 bereikt moeten zijn.

Verworpen. Voor: SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, Fractie Den Haan, de PvdA en de PvdD

Artikel 2, tweede lid

Artikel 3, onderdeel a, onder 2°, d

11 → **34** (Ouwehand en Boutkan) over de doelen voor dierenwelzijn en volksgezondheid

Dit amendement beoogt de transitie van de landbouw en het landelijk gebied integraal aan te pakken. Door ook de doelen voor dierenwelzijn en de volksgezondheid in het Transitiefonds landelijk gebied en natuur op te nemen, wordt voorkomen dat het geld uit het fonds aan maatregelen wordt uitgegeven die weliswaar een positief effect kunnen hebben op één van de doelen, maar een negatief effect op andere maatschappelijke doelen. Boeren vragen terecht om helderheid en duidelijkheid van de overheid en indieners willen het scenario afwenden dat veehouders na het treffen van maatregelen voor bijvoorbeeld stikstof en klimaat, opnieuw voor grote opgaven en investeringen komen te staan omdat in de transitie niet óók gestuurd werd op dierenwelzijn en volksgezondheid. Een integrale aanpak is bovendien noodzakelijk om de uitgave van zoveel belastinggeld te kunnen rechtvaardigen.

Onder veehouderij wordt het bedrijfsmatig houden van dieren verstaan. Onder volksgezondheidsrisico's wordt in ieder geval verstaan het risico op uitbraken van (nieuwe) zoönosen en de gezondheidseffecten van fijnstof en stank uit de veehouderij. Dit amendement heeft tot doel dat de landbouwmaatregelen die genomen worden met geld uit het Transitiefonds ook deze risico's voorkomen of beperken.

Met betrekking tot dierenwelzijn gaat het om de omschakeling naar veehouderijsystemen waarin het perspectief van het dier en het soorteigen gedrag leidend zijn, zoals in de gewijzigde Wet dieren is vastgelegd. Dieren worden hierbij niet langer aangepast aan het systeem, maar het systeem wordt aangepast aan de behoeften van dieren. Dieren moeten hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen, ze moeten daglicht krijgen en voldoende ruimte om zich goed te kunnen bewegen.

Voor wat betreft landbouwmaatregelen die volksgezondheidsrisico's moeten voorkomen of beperken, gaat het om het verlagen van de dichtheid van veehouderijen op risicovolle plekken (zoals waterrijke gebieden) en de aantallen dieren op bedrijven, zoals ook geadviseerd in het rapport van de expertgroep zoönosen (rapport Bekedam). De gezondheidsrisico's die specifiek veroorzaakt worden door stank uit de veehouderij kunnen voorkomen of beperkt worden door het verlagen van de dichtheid van veehouderijen en van dieren, bovenal in de buurt van woonkernen.

Verworpen. Voor: SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, Fractie Den Haan, de PvdA en de PvdD

datum 24 mei 2023

blad 13

Toevoegen onderdeel c aan artikel 4

12 (Ouwehand) over het uitsluiten van emissiearme staltechnieken (inclusief huisvestingssystemen) van financiering uit het Transitiefonds

Dieren hebben recht op bescherming en een dierwaardig bestaan, ook in de veehouderij. De pogingen van de overheid en de veesector om de milieu-impact van de veehouderij te verminderen, hebben de afgelopen decennia helaas geleid tot het aanpassen van stallen met technieken en innovaties die direct of indirect ten koste gaan van dierenwelzijn, terwijl juist een verbetering van dierenwelzijn nodig en (maatschappelijk zeer) gewenst is. Indiener wijst onder meer op zogenaamde emissiearme stalvloeren en op zogenaamde luchtwassers, waarmee de risico's op (of bij) een stalbrand voor de dieren aanzienlijk werd vergroot.

Om te voorkomen dat opnieuw belastinggeld wordt uitgegeven aan technische maatregelen die het dierenwelzijn niet bevorderen, maar juist kunnen verslechteren, sluit dit amendement emissiearme staltechnieken (inclusief huisvestingssystemen) uit van financiering uit het Transitiefonds landelijk gebied en natuur. Hieronder worden technieken begrepen die, al dan niet in combinatie met managementmaatregelen, specifiek tot doel hebben om de uitstoot van ammoniak, fijnstof of stank te reduceren ten opzichte van de uitstoot van gangbare huisvestingssystemen, zoals luchtwassers, emissiearme stalvloeren en technieken als het koe-toilet.

De indiener wijst erop dat de werking van deze technieken veelal te onzeker is om de uitstoot daadwerkelijk terug te dringen, maar ook dat deze technieken veelal risico's meebrengen voor het dierenwelzijn, brandveiligheid, explosiegevaar en verhoogde energieconsumptie. Bovendien maken deze technieken de stallen ook altijd kapitaalintensiever met grotere financiële risico's voor de veeboer. Dit creëert een lock-in-effect voor de verduurzaming en extensivering van de veehouderij. Veehouders kunnen de investering van de staltechniek (ook na subsidie) immers niet terugverdienen door minder dieren te houden, maar moeten hiervoor juist intensiveren; méér produceren. De indiener stelt dat emissiearme staltechnieken en huisvestingssystemen daarmee geen oplossing zijn voor de integrale landbouwtransitie, waar dierenwelzijn een nadrukkelijk onderdeel van moet zijn, en dat subsidies voor dergelijke staltechnieken een ondoelmatige besteding van belastinggeld zijn. De indiener wil subsidies voor deze technieken daarom uitsluiten.

Verworpen. Voor: BIJ1, Volt, Fractie Den Haan en de PvdD

Toevoegen lid 4 aan artikel 5

27 (Bisschop) over het niet verder beoordelen van maatregelen dan de doelen van artikel 2

De elementen waarop de Minister voor Natuur en Stikstof de gebiedsprogramma's zal beoordelen zijn in artikel 5, derde lid, van het voorliggende wetsvoorstel niet limitatief opgesomd. De indiener is van mening dat vanuit het oogpunt van juridische en bestuurlijke zorgvuldigheid voorkomen moet worden dat bij het vaststellen van eisen voor en het beoordelen van de gebiedsprogramma's en maatregelpakketten wat betreft het bereiken van de doelen in het kader van de gebiedsgerichte aanpak verdergaande doelen worden gehanteerd dan wettelijk bepaald.

Verworpen. Voor: SGP, BBB, JA21, de PVV en Groep Van Haga

datum 24 mei 2023

blad 14

Toevoegen onderdeel d aan artikel 7
Invoegen artikelen 7a, 7b en 7c na artikel 7

20 → 49 → **54** (Ouwehand en Beckerman) over het invoeren van een agro-industrieheffing

Er leeft zowel bij indieners als in de Tweede Kamer een sterke en onderbouwde wens om wettelijk te borgen dat private ondernemingen die jarenlang hebben geprofiteerd van de Nederlandse veehouderij een niet-vrijblijvende financiële bijdrage aan het *Transitiefonds landelijk gebied en natuur* te laten leveren. Deze wens komt onder meer tot uiting in het coalitieakkoord *Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst*, waarin nadrukkelijk de verwachting wordt uitgesproken dat er een 'niet-vrijblijvende bijdrage van banken, toeleveranciers, de verwerkende industrie en de 'retail' tot stand komt:

"We investeren de komende jaren fors in een duurzame landbouw en in een robuust natuurareaal, om weer tot een balans te komen. Om de natuur in Nederland in goede staat te brengen kiezen we voor een brede aanpak die zich richt op de verscheidenheid aan gebieden. (...) Omdat deze aanpak langjarig, voorspelbaar en coherent beleid vereist, stellen we een ruimhartig transitiefonds in. We zetten de transitie in naar kringlooplandbouw met een goed verdienmodel, zodat boeren in staat gesteld en maatschappelijk gewaardeerd worden om de benodigde verandering te realiseren, waarbij jonge boeren toekomst krijgen. Daarbij verwachten we een niet-vrijblijvende bijdrage van banken, toeleveranciers, de verwerkende industrie en de 'retail'."

Ook in de Tweede Kamer kwam deze wens reeds tot uiting. De Tweede Kamer nam op 28 juni 2022 met ruim 4/5e meerderheid de motie-Thijssen c.s. (Kamerstuk 33576, nr. 292) aan, die stelt dat:

"overwegende dat het agro-industrieel complex achter de boeren het meest heeft geprofiteerd van de intensieve veehouderij; overwegende dat het niet eerlijk is om alleen boeren en belastingbetalers te laten opdraaien voor de kosten van de stikstofcrisis; verzoekt de regering te onderzoeken hoe banken en leveranciers en afnemers met langlopende contracten zijn te verplichten tot een bail-in die een substantieel aandeel in de transitiekosten draagt,"

De indieners stellen dat er de afgelopen jaren enorm veel geld is verdiend aan de Nederlandse veehouderij. De toevoegde waarde die het zogenaamde agro-complex creëerde op basis van producten van Nederlandse boeren bedroeg alleen al in 2019 33 miljard euro. Nederland is de tweede landbouwexporteur ter wereld als het gaat om de totale waarde van geëxporteerde landbouwproducten. De indieners wijzen erop dat de baten ten gunste komen van private ondernemingen, en de lasten voor in ieder geval een groot deel worden afgewenteld op Nederland in brede zin: de Nederlandse burger en belastingbetaler, de Nederlandse natuur, de Nederlandse volksgezondheid maar zeker ook de Nederlandse boeren. Uit onderzoek van de WUR blijkt dat de Nederlandse primaire sector, en dat geldt met name voor veehouderijen, slechts een zeer klein gedeelte overhoudt van het geld dat er in het agro-complex verdiend wordt.

De maatschappelijke kosten van de Nederlandse veehouderij zijn in verschillende onderzoeken nader in beeld gebracht. Het onderzoeks- en adviesbureau *CE Delft* concludeerde in 2018 dat: "de totale netto maatschappelijke schade van de Nederlandse consumptie van vlees op dit moment ongeveer 4,5 miljard euro per jaar bedraagt (inclusief subsidies)." Het internationaal onderzoeks- en adviesbureau *Ecorys* concludeerde in een Maatschappelijke Kosten en Batenanalyse in 2020 dat de Nederlandse veehouderij alleen al

datum 24 mei 2023

blad 15

in 2018 gepaard ging met 6,6 miljard euro aan maatschappelijke schade (klimaat, natuur en gezondheid).

Indieners zijn zich ervan bewust dat beide onderzoeken maatschappelijke kosten van de veehouderij in beeld hebben gebracht die niet direct ten laste zijn gekomen van de overheidsfinanciën. In de komende twaalf jaar tijd wordt echter 24,3 miljard euro aangewend voor het *Transitiefonds landelijk gebied en natuur*. Indieners zijn van mening dat een deel van de indirecte maatschappelijke kosten hiermee gematerialiseerd wordt en zo alsnog direct voor rekening van de belastingbetaler komen. De indieners vinden het onrechtvaardig dat private ondernemingen jarenlang winst hebben gemaakt aan een systeem dat grote maatschappelijke kosten met zich mee heeft gebracht, terwijl er in de door het kabinet voorgestelde opzet van het Transitiefonds vooralsnog geen mogelijkheid bestaat om een verplichte bijdrage te eisen van private ondernemingen.

Indieners wijzen op een ander begrotingsfonds dat reeds in de landbouw wordt toegepast, het Diergezondheidsfonds. Dit fonds heeft als doel het betalen van kosten en uitgaven in verband met de bestrijding, bewaking en preventie van en onderzoek naar dierziekten, zoönosen, ziekteverschijnselen en resistentie in brede zin en wordt voor de helft gefinancierd door private bedrijven uit de primaire sector. De indieners zien deze diergezondheidsheffing als wetstechnisch voorbeeld van de manier waarop een heffing van de sector geheven kan worden.

De onderliggende wet biedt reeds de mogelijkheid voor een vrijwillige bijdrage aan het fonds van derden. De indieners creëren in aanvulling daarop de wettelijke verplichting voor een substantiële verplichte bijdrage voor de ondernemingen die lang aan de Nederlandse veehouderij hebben verdiend: banken met diensten ten behoeve van de agrarische sector, toeleveranciers, de verwerkende industrie en supermarkten. De primaire sector (boeren) wordt nadrukkelijk van deze bijdrage uitgesloten.

Aangezien het onderzoek naar aanleiding van de motie-Thijssen c.s. niet is afgerond, bieden de indieners de minister de mogelijkheid om de afronding van dit onderzoek af te wachten. Nadien zal de regering bij algemene maatregel van bestuur (amvb) met een verplichte bijdrage voor dit fonds komen. De exacte afbakening zal in ieder geval bestaan uit de ondernemingen die een materiële impact op de markt hebben en die reeds in het coalitieakkoord worden genoemd: "banken, toeleveranciers, de verwerkende industrie en de retail" en ondernemingen die in de motie-Thijssen c.s. worden genoemd. Onder toeleveranciers vallen in ieder geval veevoederbedrijven. Met het begrip onderneming wordt bedoeld een onderneming in de zin van de Mededingingswet. De term *primaire productie* in artikel 7a lid 3 beoogt aan te sluiten bij de definitie van dat begrip in art. 1.1 van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies. De exacte hoogte en invulling worden tevens nader bepaald per amvb.

Er is een voorhang geregeld, zodat de beide Kamers vier weken de gelegenheid hebben om opmerkingen te plaatsen.

Verworpen. Voor: SP, BIJ1, Volt, Fractie Den Haan, de PvdD en Lid Omtzigt

Toevoegen lid 3 aan artikel 8

23 → **31** (Van der Plas en Bisschop) over ten minste 10 miljard euro voor een goed perspectief voor blijvers

datum 24 mei 2023

blad 16

In de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord is een indicatief budget opgenomen voor de twee beleidssporen die met het Transitiefonds worden gevolgd. Beleidspoor 1 betreft "opkoop, financiële afwaardering grond en KRW". Beleidspoor 2 gaat over "perspectief blijvers: verder met ingezette route naar verduurzaming". De verdeling van het budget biedt amper perspectief voor bedrijven die hun activiteiten in de landbouw willen voortzetten (de blijvers) in dezelfde vorm of als een andersoortige agrarische onderneming.

Op basis van uitgewerkte ideeën (zoals het voorstel van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht voor het Groene Hart) is een bedrag van minimaal € 10 miljard nodig om met beleidspoor 2 verder te kunnen. In beleidspoor 2 gaat het in ieder geval om natuurinclusieve landbouw, emissiebeperkende stalsystemen en managementmaatregelen en beleid rond het versterken van ondernemerschap en innovatie. Bij emissiebeperkende stalsystemen en managementmaatregelen kan worden gedacht aan de reductie van ammoniakemissies, maar ook aan reductie van de emissies van fijnstof, broeikasgassen en geur en van de uitspoeling van nitraat en fosfor.

Verworpen. Voor: SGP, BBB, JA21 en Groep Van Haga

Moties

38 (Grinwis c.s.) over de begroting van het transitiefonds zo indelen dat maximaal recht wordt gedaan aan het budgetrecht van de Kamer

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, de PvdD, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, het CDA, BBB, JA21 en Groep Van Haga

40 (Van Campen c.s.) over heldere doelen in het uitvoeringsprogramma Nationaal Kennisprogramma Stikstof

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, het CDA, BBB, JA21, de PVV en Groep Van Haga

43 (Omtzigt/Ouwehand) over een visie op de toekomst van de landbouw en de veehouderij waarin duidelijk wordt aangegeven hoe de doelen zullen worden behaald

Verworpen. Voor: SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, de PvdD, Lid Omtzigt, BBB en Groep Van Haga

45 (Van der Plas/Eppink) over een onderzoek naar onherstelbare natuurschade in Natura 2000-gebieden door bijvoorbeeld droogte of wateroverlast

Aangenomen. Voor: Fractie Den Haan, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, het CDA, BBB, JA21, de PVV en Groep Van Haga

46 → 58 (Van der Plas) over de Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen op de kortst mogelijke termijn openstellen

Aangenomen. Voor: D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, het CDA, BBB, JA21 en Groep Van Haga

datum 24 mei 2023

blad 17

47 (Bisschop) over het voorkomen van een eenzijdige focus op vergaande reductie van de stikstofdepositie

Aangenomen. Voor: SP, GroenLinks, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, het CDA, BBB, JA21, de PVV, FVD en Groep Van Haga

48 (Bisschop) over het niet tegenhouden van duurzame bedrijfsontwikkeling rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden

Aangenomen. Voor: Volt, DENK, Fractie Den Haan, D66, Lid Omtzigt, de ChristenUnie, de VVD, de SGP, het CDA, BBB, JA21, de PVV, FVD en Groep Van Haga